

Danes, v obdobju kapitalizma, ki vse bolj povečuje storilnostne pritiske, je majhna politična participacija mladih. Podaljšuje se njihov proces osamosvajanja. V svetu odraslih so mladi le simbolično prisotni. Za mlade je zelo pomembna njihova državljanska in domovinska edukacija. Danes (str. 16) je prisoten porast mednarodnega interesa za državljansko vzgojo. V 21. stoletju so porajajoči se novi načini izražanja državljanstva. V šoli kot socializacijski instituciji mladih je zelo pomembno, kako so mladim (z)didaktizirane družboslovne učno-kurikularne vsebine, ki lahko tudi prispevajo k večjemu udejstvovanju mladih v družbi. Rezultati raziskovanja opozarjajo (str. 56), da je v osnovni šoli prisotnih več sodelovalnih metod in v srednji več individualnih didaktično-delovnih metod. Zelo težavno, toda sila pomembno vprašanje je, kako uskladiti edukativne smotre družine, šole, širše globalizirane družbene skupnosti? Danes, ko nastajajo nove življenjske prakse. Kako danes v obdobju globalizacije oblikovati mlade v aktivne, participatorne državljane sveta? Mladi lahko več projektno sodelujejo v osnovni, kot pa v srednji šoli. Kako danes mlade vzpodbuditi za aktivno družbeno udejstvovanje, ko pa so splošne družbene norme vse večji individualizmi, le skrb posameznikov(ic) za lastne interese, vse bolj prisotne potrošniške prakse. Žalostno je, da mladi slabo zaupajo (str. 91) v družbene institucije. Ne zanimajo se za družbena vprašanja, ne verjamejo, da lahko kaj spremenijo.

Za delo, ki ga prikazujemo, je značilna konsistentna vsebinska obravnava, analitična prodornost, pojmovna doslednost, metodološka preciznost. Skratka, delo avtoric, kot že poudarjeno, razmišlja o vse bolj aktualnem družbenem problemu, in to ne le za slovenski družbeni prostor, temveč tudi za evropski.

In komu vse priporočamo v strokovno branje pričujoče delo?

Učiteljem in učiteljicam družboslovja sploh. Mladim. Odraslim, ki jih morajo zanimati problemi mladih, saj smo vsi soodgovorni za usodo nadaljnega globaliziranega družbenega sveta, za njegove probleme.

Alojzija Židan

Andreja Barle, Nada Trunk Širca, Dušan Lesjak, *Družba znanja: izzivi izobraževanja v 21. stoletju*, Koper, Fakulteta za management, 2008, Znanstvene monografije Fakultete za management, 217 str.

Koncept, kot je družba znanja, referira na vsakršno družbo, kjer je znanje primarni oziroma osnovni resurs prosperitete in preživetja posameznika. Seveda semantično gledano koncept ni nekaj novega, znanje je namreč ključni element preživetja posameznika in skupnosti že od njenih začetkov, res pa je, da gre za pomensko tvorjenko, ki jo danes postavljamo na piedestal, kakor tudi vse njene bližnje koncepte (npr. informacijsko družbo, ekonomiko znanja, postindustrijsko družbo, če si dovolimo naštetih le nekaj, sicer izrazito relacijsko podrejenih pojmov/konceptov). Za družbo znanja bi sicer težko rekli, da gre pravzaprav za koncept, težko bi tudi rekli, da je abstrakten pojem, verjetno bi bila najsmi-

selnejša opredelitev, da gre za konkretno usmeritev, ki svojih meja sploh nima. In ravno zato je družbo znanja tako težko enoznačno definirati. Edino, kar lahko z gotovostjo trdimo, je, da se prepričanje o pomenu in vlogi znanja krepi z neustavljivo hitrostjo, zato ni nenavadno takšno poimenovanje sodobne družbe, prav tako pa tudi ne naslov monografije, ki jo bomo predstavili v nadaljevanju.

Začetno poglavje monografije (*Izzivi sodobnih družb in vloga edukacije*) predstavi nekaj izzivov in priložnosti, s katerimi se srečuje sodobni svet v zadnjih desetletjih (tako na področju gospodarstva, okolja, politike, državljanstva in tudi na področju sprememb v samih družbenih strukturah in sodobnih družbenih procesih). Še posebej se naštetu navezuje na vprašanja, ki so povezana z razvojem znanosti in tehnologije (npr. praktična uporabnost znanstvenih dosežkov). Avtorji opozorijo, da se z „*navedenimi procesi in odprtimi vprašanji srečujejo vse sodobne družbe, vendar so pojavne oblike in pojavnost teh vprašanj različne*“ (str. 14). Zato tudi ni presenetljivo, da v nadaljevanju nekoliko podrobneje opišejo probleme in izzive, s katerimi se soočajo države Evropske unije (EU). Med slednjimi izpostavijo predvsem problematiko zaposlovanja in spremembe na področju demografije. Odgovor na vprašanje, ali je izobraževanje res tako pomembno in ali obstajajo dokazi za trditev, da „*sta znanje in izobraženost delovne sile ključna za razvoj družbe*“ (str. 15), iščejo avtorji pri Koopmanu, ki poudarja pomen naložbe v človeški kapital (visoko izobražen in sposoben človeški kapital). To vprašanje pa v naslednjih poglavjih nekoliko bolj izrazito osredotočijo na področje znanja.

»*Je izobrazba v družbi znanja sploh še pomembna?*« je sicer zelo pomenljivo poimenovanje drugega poglavja, ki se začne z najsplošnejšo utemeljitvijo družbe znanja, ki jo avtorji definirajo kot tisto, ki „*temelji svojo razvojno dimenzijo na znanju, zato je več kot očitna obveza vsake družbe, da vlaga v znanje, v pridobivanje in ustvarjanje novega znanja*“ (str. 17). Ravno s tem pa nakazujejo osrednje vprašanje, s katerimi se sooča tako EU, kakor tudi drugi deli sveta, tj. z naraščajočimi stroški za področje vzgoje in izobraževanja. Slednje najprej navežejo na pomen izobraženosti oz. stopnje izobrazbe in na vpliv le-te na posameznika, in sicer s pomočjo treh perspektiv (socializacijske, alokacijske ter institucionalne teorije). V tem delu najprej izpostavijo predvsem Pallaso in njegova stališča o vplivu formalnega izobraževanja (šolanja) na: znanje in kognitivni razvoj, socialno-ekonomski položaj posameznika, psihično zdravje in dobro počutje ter nenazadnje na vključenost v družbo (s posebnim poudarkom na aktivnem državljanstvu). Toda najdemo tudi raziskave in opise pomembnih dimenzij izobraževanja izpod peresa drugih avtorjev. Tako sta npr. Chabbottova in Ramirez skušala poudariti predvsem družbene (v nasprotju s Pallasom) dimenzije učinkov izobraževanja, ki po njunem temeljijo na izhodišču izobraževanja kot vlaganja v človeški kapital in na izhodišču izobraževanja kot temeljne človekove pravice. Tezo o neposredni povezanosti izobraževanja z ekonomskim, političnim in kulturnim razvojem pa vidita kot nevprijetno na individualni ravni, med-

tem ko predstavitva nasprotujoče si podatke in rezultate, ki se nanašajo na družbeno raven, kljub temu, da se danes „*use bolj krepri prepričanje o vlogi izobraževanja na družbeni (ekonomski, politični, kulturni) razvoj*“ (str. 30), kar je kasneje tudi podlaga oblikovanja mednarodnih in nacionalnih politik na tem področju. V nadaljevanju avtorji predstavljajo nekaj pogledov, ki sta jih posebej izpostavila omenjena avtorja, s čimer problematizirata nekatere (vsaj na videz) nevprašljive teze (npr. vpliv na produktivnost, neposredni vzročni vpliv množičnega šolanja na oblikovanje nacionalne države in na ekonomsko rast, vpliv družbenih potreb vs. vpliv strokovne skupnosti na razvoj izobraževanja, vpliv na družbeno neenakost). Predstavijo tudi Collinsovo problematiziranje ekspanzije izobraževanja, ki se osredotoča na: družbene/individualne učinke, predvsem s pomočjo financiranja in inflacije spričeval, s tem pa se od prej navedenih avtorjev razlikuje v tem, da izrazito poudarja ekonomske učinke izobraževanja na družbeni razvoj. Dokazovanju različnih pogledov na vlogo in vpliv izobraževanja (in šolanja) na družbo posvetijo avtorji monografije še nekaj nadaljnjih strani teksta, pri čemer posebej izpostavijo različne teoretske perspektive, čeprav je zaznati prevladujoče problematiziranje vloge šole (izobrazbe) in ekonomske rasti.

Naslov poglavja *Sprememba konceptov razumevanja znanja* že takoj nakazuje, o čem je tam govora. Na razumevanje znanja vpliva seveda več dejavnikov, npr. „*razumevanje družbene vloge šole, lastnosti šolskega znanja, vlog/e/ znanja v družbi itd.*“ (str. 51). Zato niso nenavadne številne teoretične usmeritve, ki se osredotočajo na vlogo znanja (v splošnem), na njen vpliv na organizacijo šole, na način prenosa znanja. Teoretične opredelitve različnih načinov razumevanja znanja in različnih vlog, ki jih pripisujemo znanju, so avtorji opredelili s pomočjo Lammove delitve na tri skupine: družbeni instrumentalizem (funkcionalizem), ritualizem (socializacija, transfer), razvojni instrumentalizem. Avtorji monografije gredo od te točke nekoliko dlje in podajo tezo, da se v današnjem času razširja pojmovanje znanja, ki ga je potrebno ovrednotiti, pa ne le formalno znanje, temveč tudi neformalno in priložnostno znanje. Nato se ponovno usmerijo na problematiziranje formalnega znanja, predvsem na razpravo o spremenjenem pojmovanju znanja (o različni vlogi različnih vrst znanja) in razumevanju vloge šole (npr. Young). Young ta premik razlaga z dvema posledicama: s prvo, „*p/remik odgovornosti – od epistemološke k administrativni – je izraz sodobnega poddržavljanja (nacionalizacije) javnega izobraževanja*“ (str. 58), in z drugo posledico, ki se dogaja na ravni šol/na ravni razumevanja vloge šole, tj. šole kot „*institucije za hitro dostavo znanja*“ (primer: Ritzerjeva prisposoba – šole postajajo vse bolj podobne McDonaldsovim restavracijam; avtorji monografije gredo še korak dlje, ko zapišejo še prisposobo, da šole postajajo vse bolj podobne celo podjetjem za hitro dostavo hrane) (str. 59). Zato ni nenavadno, da so avtorji v razpravo v naslednjem podpoglavju umestili prav problematiko instrumentalizacije čustvene in ustvarjalne dimenzije kurikula. V tem poglavju najdemo še razmislek o tem, da na sodobno pojmovanje znanja vpliva

tudi uvajanje informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) v šole, nato pa še Mullerjevo problematizacijo razmerja vsakdanje/akademsko/formalno znanje. Avtorji monografije opozorijo, da se danes pojmovanje uradnega (šolskega) znanja povezuje predvsem z: 1. poudarjanjem individualizacije znanja, 2. razumevanjem konteksta, v katerem se določeno znanje oblikuje in 3. poudarjanjem aktivne dimenzije znanja. Kar pa ima tudi vpliv na načine vrednotenja znanja (primer: nacionalni/evropski kvalifikacijski okvir). In kakšno ter katero znanje bo pomembno v družbi prihodnosti? Kakšna bo pri tem vloga šol? Avtorji opozorijo, da bodo morale šole v prihodnosti prevzeti „*mnogo bolj aktivno vlogo tudi v procesu ustvarjanja novega znanja*“ (str. 81). Odgovor na zadnji zastavljeni vprašanji bi lahko bil tudi v kritičnem premisleku poudarjanja zgolj neposredne uporabnosti znanja.

V predhodnem poglavju najdemo številne zastavke problematike, ki jo skušajo avtorji celoviteje opisati v poglavju z naslovom *Nekatera vprašanja organizacije in vodenja na področju vzgoje in izobraževanja*. Avtorji analizirajo sodobno (in prihodnjo) vlogo države pri oblikovanju edukacijskih politik, kot premik v sfero zasebnega, kar lepo ponazorijo tudi s tržno logiko na področju vzgoje in izobraževanja (pa tudi imperativ fleksibilne delovne sile). Pa ne le z logiko, temveč tudi z ekonomskim besednjakom, ki smo mu na tem področju vedno bolj priča. Ta tržna logika šole pa se pojavlja tudi v drugih poglavjih (npr. Munkova opredelitev: „*premik od razumevanja šole kot kulture k novi racionalizaciji šole, kjer je pomembna tržna učinkovitost,*“ str. 111). Zato vidijo pred upravljanjem in vodenjem sistema vzgoje in izobraževanja (tj. šole) „*zagotovo eno najtežjih razvojnih vprašanj družbe prihodnosti*“ (str. 107), pri čemer opozorijo, da temu vprašanju posveča posebno pozornost tudi Evropska komisija. S tem se na nek način dotaknejo tudi relacije nacionalna država – procesi globalizacije. Čeprav priznavajo odgovornost nacionalnih držav za področje vzgoje in izobraževanja, procese globalizacije vidijo kot tiste, ki „*ne vplivajo na nacionalno državo tako, da bi jo nadomeščali, temveč spreminjajo področje delovanja (tudi regulativno)*“ (str. 94), nacionalno državo pa štejejo kot tisto, ki izvaja vlogo koordinatorice koordinacije. Za nadaljevanje poglavja (ki svari pred vdorom tržnih zakonitosti v šolo), ni nenavadna teoretična opredelitev konceptov, ki skušajo to logiko vsaj nekoliko „humanizirati“ – gre za koncepte, kot so vprašanja socialne pravičnosti, izobrazba in družbena gibljivost (mobilnost) itd., povezani sicer z (re) produkcijo družbene enakosti, čeravno vedno znova bazirajo (vsaj na kančku) tržne/ekonomske logike. Nekaterim predstavljenim analizam ekonomske reprodukcije sledi del, ki govori o družbeni reprodukciji prek kulturnih mehanizmov, na eni strani razmerja med šolo – znanjem – močjo (oblastjo) ter na drugi, na različne družbene, predvsem pa šolske dejavnike. Znanje lahko razumemo tudi kot obliko kapitala. V nadaljevanju se avtorji fokusirajo na znanje kot kulturni oziroma socialni kapital (pri čemer je potrebno opozoriti na Bourdiejevo ugotovitev/opozorilo, da je ekonomski kapital del vseh drugih oblik kapitala,

in na pomen konvertibilnosti različnih oblik kapitala) ter na primeru slednjega predstavijo tudi nekaj empiričnih študij (vpliv socialno-ekonomskega statusa družin na šolski uspeh otrok, raziskovanje socialnih mrež, učinki socialnega kapitala na zmanjšanje osipa v šoli itd.). Zadnji razdelek tega poglavja je posvečen temi kakovosti v vzgoji in izobraževanju. Omenjeni koncept se sprva zdi kot nerodno umeščen v to poglavje, vendar avtorji slednje upravičijo z osredotočenostjo kakovosti na rekonceptualizacijo bivanja (postmoderno spreminjanje razmerij med posameznikom in družbo) in na vpliv širših družbenih procesov na področje vzgoje in izobraževanja, kar sta dva razloga, ki da „*legitimira/ta/ potrebo po aktualizaciji ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti na področju vzgoje in izobraževanja v današnjem času*“ (str. 141). Avtorji se sprašujejo, zakaj aktualizacija koncepta kakovosti ravno sedaj, in si tudi odgovorijo, da država s konceptom kakovosti zgolj bolj subtilno oblikuje načine nadzora nad tem področjem. Ob tem opozorijo tudi na načine in subjekte definiranja kakovosti ter v tej zvezi na številne mednarodne raziskave, v katere so vključene številne države. Pri slednjem je bolj kot pozitivne plati vključenosti v te raziskave zaznati problematiziranje te dimenzije ugotavljanja kakovosti (predvsem v smislu opredeljevanja konceptov velikih mednarodnih organizacij, ki vodijo te raziskave).

Logično sosledje poglavij dopolnjuje peto poglavje (*Izguba subjekta?*), ki uvodoma pojasni, da se zdi, da je subjekt edukacije (ob vseh ostalih odprtih vprašanjih) spregledan in da se „*teoretska vprašanja osredotočajo samo na to, kako čim učinkoviteje posredovati velike količine znanja*“, zato v nadaljevanju navedejo „*nekaj konceptov, ki aktualizirajo vprašanje poslanstva edukacije in reafirmirajo subjekt edukacije*“ (str. 151), npr.: razumevanje (dimenzij) človeškosti človeka, demokratizacija edukacije, edukacija kot ekonomska transakcija, koncept nevednega učitelja, učenje kot prostor soustvarjanja. Na omenjeno se navezujejo številni drugi koncepti (če jih na tem mestu zgolj naštejemo in ne problematiziramo njihove relacijske/hierarhične „*sheme*“). S tem avtorji izpostavijo nujno po prevrednotenju temeljnih konceptov, tako na področju učenja kot na področju poučevanja, rešitve za slednje pa vidijo v smeri demokratizacije šole kot ustanove in v okviru tistih pedagoških strategij, ki krepijo položaj subjekta (tj. učenca kot subjekta procesa učenja). Pri tem izpostavijo Rancièrjevo strategijo intelektualne emancipacije (ki jo avtor razvije skozi pripoved o francoskem učitelju Jacototu) in Bernsteinovo videnje pedagoških strategij (izhaja iz (vidne/prikrite) pedagoške prakse kot družbene forme) v povezavi z reprodukcijo družbene enakosti v šoli.

Vsebina zadnjega poglavja monografije, naslovljena z *Družba prihodnosti*, se pravzaprav nakaže že v tretjem poglavju, čeprav sumativno predstavlja celotno monografijo. Pri tem avtorji monografije izpostavijo nekatere značilnosti sedanjosti in na podlagi tega povzemajo „*scenarije*“ družbe prihodnosti, kot jih je prebrati pri nekaterih tujih avtorjih. Kaj bo torej vplivalo na oblikovanje družbe prihodnosti? Zagotovo problematiziranje realnosti, ki smo mu priča. In kakšna

je ta na področju vzgoje in izobraževanja? Zagotovo gre za področje, ki se in se bo v prihodnje še bolj povezovalo s področjem/trgom dela, z genokracijo (tudi zametkom tega smo že priča v šoli; indikator slednjega je tudi množica farmakoloških zdravil, ki jih jemljejo učenci; že v 80. letih prejšnjega stoletja termin motnja pomanjkljive pozornosti zamenja termin hiperaktivnost, kar označuje, da se vzrok problema premika iz okolja v kemične procese v možganih), s tehnološkim razvojem itd. Seveda bomo zaradi vsega tega prisiljeni „*spet premisliti o najbolj temeljnih vprašanjih življenja, na primer o namenu in smislu bivanja*“ (str. 180). Tretja tehnološka revolucija naj bi tako redefinirala vlogo edukacije, z jasnejšo opredelitvijo vloge čutov, v okviru česar bi morali razumeti tudi učenje, ki ne sme biti več razumljeno kot umetnost posredovanja, temveč kot „*zmožnost soustvarjanja udeležencev procesa, subjektov,*“ s priznavanjem vloge različnih čutov (v povezavi s „*vzpodbujanje/m/ človeških zmožnosti domišljije in ustvarjalnosti*“), kot novo dolžnost edukacije (str. 185); v prihodnosti bomo namreč bolj trgovali z idejami, ustvarjalnostjo, sposobnostjo ustvarjanja in prenosa novega znanja kot pa s surovinami (zato lahko to družbo poimenujemo tudi postmaterialna družba). Prav zaradi tega je prihodnost še toliko bolj negotova, pred vzgojo in izobraževanjem pa stojijo resni izzivi. Avtorji monografijo zaključijo s tezo, da „*edukacija vedno vključuje razmislek o preteklosti, sedanjosti in še posebej o prihodnosti*“ (spraševanje o tem, kaj je dediščina, a hkrati popotnica mlajšim generacijam) (str. 191). In kateri so ti izzivi, s katerimi je soočena edukacija? Gre za širše družbene, politične in gospodarske izzive ter izzive, ki izvirajo iz izobraževalnih sistemov. Tekst nato razčlenjuje nekatere ideje in pomene vsakega od posameznih izzivov.

Monografija je napisana razumljivo, vendar vseeno zahteva pozorno branje, ker gre za zelo informativen tekst, v katerem se nizajo ideje številnih tujih avtorjev. In komu jo priporočamo? Naštevaje bi zagotovo vzelo preveč prostora, zato naj zapišemo zgolj to, da je delo dobrodošlo za kar najširši krog bralcev. Kot pozitivno štejemo tudi bogat seznam literature, ki vsem tistim, ki bi želeli pregledati izvirne ideje avtorjev (ki so bili v knjigi predstavljeni), olajšajo delo iskanja. Za konec morebiti le še napotek, da delo vendarle zahteva bralca, ki mu področje ni tuje. Na koncu monografije se namreč pripeti, da avtorji uporabijo kakšno kratico, ki je na mestih, kjer so opisovali temeljne karakteristike, niso izpisali (npr. VŽU: vseživljenjsko učenje), ali angleško kratico (npr. ICT: informacijsko-komunikacijska tehnologija). Sicer nedosledna raba termina edukacija najverjetneje nakazuje zgolj to, da monografija ni delo le enega avtorja, pa vendarle si dovolimo kritično opazko: Ali ni že vendarle čas, da se v našem „pedagoškem“ prostoru dogovorimo, kako uporabljati termina edukacija ter vzgoja in izobraževanje (kot tujko ali kot koncept)? Slednje se ne nanaša le na to monografijo, temveč na številne druge tekste v slovenskem jeziku. Kljub temu smo prepričani, da bodo po tem delu posegli tako teoretiki kot praktiki na področju vzgoje in izobraževanja, odločevalci pri oblikovanju politik, še posebej pa študentje

(najrazličnejših smeri študija). Kakšna je torej družba znanja in kakšna bo v prihodnje? Zagotovo kompleksna, ustvarjalna, inovativna. A je zaradi tega že tudi utopična?

Eva Klemenčič

Milan Jazbec, Martin Krpan: *Diplomat in vojščak*, Studeno, Zavod Martin Krpan, 2009, 188 str.

Večkrat so v človekovi osebnosti prisotni razmisleki, kako iz preteklosti preiti v sedanost in iz sedanosti v prihodnost. Ta prehod ne bi bil za človeka tako težaven, če bi seveda bili tako močna osebnost, kot je bil v toku zgodovine Martin Krpan. Martin Krpan kot neustrašen slovenski ljudski človek. In prav njemu je posvetil delo dr. Milan Jazbec. Delo je v letu 2009 izšlo pri Zavodu Martina Krpana.

Avtorjevo delo sestoji iz uvoda, orisa vojščaka in diplomata Martina Krpana, pa predgovora, obravnave kategorij, kot so čas in prostor, modrost, spomin, pogum, ugled, zmaga in tako dalje. Avtorjevo delo nosi naslov: *Martin Krpan: diplomat in vojščak*.

Pri zelo zanimivem branju sem ugotovila, da je le-to vsebovalec mnogih vrednot, kot so: jezik, modrost, ugled (seveda pošteni ugled), enakost in tako dalje.

Spričo velike vsebinske zanimivosti dela in v njem vsebovanih pomembnih vrednot sem se odločila, da delo priporočim v strokovno uporabo (v pedagoške namene) tudi učiteljicam in učiteljem družboslovja v šoli kot pomembnem socialnem socializacijskem mikrokozmosu. Z njegovim strokovnim poznavanjem bodo tudi lahko vzpostavljali danes tako zelene (nujne) medpredmetne povezovalne konkretne učne prakse pri šolajočih se subjektih. Le-ti so danes pretirano vključeni v virtualni družbeni prostor. Danes so mladi pred velikimi življenjskimi izzivi: po kateri lestvici vrednot naj usmerjajo svoje življenjske prakse?

Pričujoče delo dr. Jazbeca je tudi vsebnik mnogih zelo aktualnih družboslovnih tem.

Tako delo govori tudi o diplomaciji (str. 25), katera »*pomeni predvsem urejanje odnosov med državami*«. In vojščak Martin Krpan je bil tudi diplomat. Martin Krpan kot osrednji slovenski literarni junak. Študija dr. Jazbeca dokazuje, da je bil Martin Krpan močna zgodovinska osebnost. Martin Krpan je imel vrsto pomembnih lastnosti diplomata in vojščaka. Njegovi govori se berejo kot jezikovne mojstrovine. Nadalje delo, ki ga predstavljamo, tudi vsebuje družboslovno temo: protokol. »*Protokol pomeni predvsem lepo, uglajeno, prijazno in neusiljivo obnašanje*« (str. 43). Krpan kot močna zgodovinska osebnost se ni dal zmesti avtoriteti, nepredvidljivostim, nevarnostim in nevšečnostim, ki so prežale nanj. V svojem življenju si je nabral mnogo pomembnih raznolikih izkušenj, ki so naredile njegovo osebnost za močno, zdržljivo, trpežno.